

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека

№ 18.

СОТНИК.

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера“
652 MAIN STREET, WINNIPEG, CANADA

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека
№ 18.

Сотник.

—•—

З 1 малюнком і портретом.

Накладом „Канадийского Фармера.”
852 Main Street,   Winnipeg, Canada.

PG 3948
S 5
S G.
1910
P * * *

M. Melchior

Сотник.

(I.)

У Оглаві... Чи по знаку
Кому сей Оглав білохатий?
Троха лиш! Треба росказати,
Щоб з жалю не зроби ъ съміху.

Од Борисполя нєдалеко
А буде так як Борисполь,
І досі іще стойть любенько
Рядок на вигоні тополь;
Неначе з Оглава дівчата
Ватагу вийшли виглядати,
Та й стали.

Буде вже давно —
Оттут, бувало, із-за тину
Вилась квасоля по тичинї;
І з оболонками вікно
В садочок літом одчинялось,
І хата, бачите, була
За тином, сотникова хата.
А сотник був собі багатий,
То в його, знаете, росло
На божій харчі, за дитину,
Чиесь байстрия. А може й так
Узяв собі старий козак
Чию сирітку за дитину,
Та й доглядає в затишку,
Як квіточку, чужу дочку.

А сина (сотник був жонатий,
Та жінка вмерла) — сина дав
У бурсу в Київ обучатись.
А сам Настусю піджидав,
Таки годованку, щоб з нею
Собі зробити ся ріднею:
Не сина з нею поєднати,
А забандюрилось старому
Самому в дурнях побувать.
А щоб не знати було ні кому,
То ще й не радив ся ні з ким,
А тільки сам собі гадає;
А жіночки — лихий іх знає! —
Уже съміяли ся над ним;
Вони сю страву носом чують.

· · · · ·

(II.)

Сидить сотник на причілку
Та думку гадає;
А Настуся по садочку
Пташкою літає.
То посидить коло його,
Руку поцілує,
То усами страшенними
Сивими пустує.
Ну, звичайне як дитина,
Пестує старого.
А старому не до того:
Іншого якогось,
Гріховного пестування
Старе тіло просить.
І пальцями старий сотник
Настусині коси,
Мов дві гадини велики,
До-купи сплітає;
То розплете та круг ший
Тричи обмотає.
А вона, моя голубка,
Нічого не знає;
Мов кошеня на припічку,
З старим котом грає.

...То усами страшными
Сивимп пустув...

Сотник.

Та одчепись, божевільна!
Дивись лишеинъ: коси,
Мов русалка, розтріпала.
А чому ти й доси
Ніколи ие вплетеш кісики,
Отті, що тітка привезла?

Настя.

Як-би пустили иа музики,
То я б кісики заплела,
Наділа б жовті черевики,
Червоину б юпку одягла,
Заквітчала б барвіном коси.

Сотник.

Стрівай, стрівай, простоволоса!
Дуриенська: де б же ти взяла
Того барвіну заквітчатись?

Настя.

А коло тиину. Там такий
Поріс зелений, та хрещатий,
Та сийй, сийй, голубий,
Зацьвів...

Сотник.

Не будеш діувувати!

Настя.

А що-ж, умру хиба?

Сотник.

Ба иї!
А сиилось в осеии меїї,
Тогді як щепи ми щепили:
Як приймуть ся... меїї присиилось...
Як приймуть ся, то в осеии
Ти вийдеш за-між.

Настя.

Схамеинись!
І щепи ваші поламаю.

Сотник.

І як барвінок зацьвіте...

Настя.

То я й барвінок позриваю.

Сотник.

А од весільля не втечеш!

Настя.

Ба нї, втечу, та ще й заплачу. (Пльче.)

Сотник.

Дуриа ти, Насте, як я бачу:
І посміять ся ие даси!
Хиба ие бачиш? я жартую.
Піди лиш, скрипку принеси,
Та з лиха гарю потаицюєш,
А я заграю.

Настя.

Добре, тату!
(І веселська шасть у хату.)

Сотник.

Нї, трохи треба підождатъ!
Воно б то так, та от-що, брате,
Лїта ие ждуть, лїта летять;
А думка проклята морою
До серця так і приросла.
— А ти вже й скрипку принесла?!
Яку-ж ми вчистимо з тобою?

Настя.

Е иї, стрівайте, цур ие грать!
А то не буду й таицювать,
Поки барвінку ие нарву,
Та ие уквітчаюсь. Я зараз!
(Іде недалечко, рве барвінок, квітчвється і співве.
Сотник налагожує скрипку.)

Сотник.

Отже одia вже йувірвалась;
Стрівай, і другу увірву.

Настя.

(Вертається захітчана, співаючи):

Як-би мені крила, крила
Соколинії,
Полетіла б я за милим,
За дружиною.
Полетіла б у діброву,
У зелений гай,
Полетіла б, чорноброда
За тихий Дунай!

(III.)

(Тим часом, як вона співає, у садочок входить молодий хлопець в соломяному брилі, в короткому синьому жупанку, в зелених шараварах, з торбиною за плечима і з нагаем.)

Петро.

З тим днем, що сьогодня, Боже помагай!

Настя.

Тату! тату! Петро, Петро із Києва прийшов!

Сотник.

А, видом видати, слихом слихати! Чи по волі, чи по неволі?

Петро.

По волі, тату, та ще й богословом.

Сотник.

Ов!

Настя.

Богословом?! Аж страшно!

Сотник.

Дурна, чого ти боїш ся?! (підходить до сина, хрестить його і цілує.) Боже тебе благослови, моя дитино! Настусю! поведи його в покой, та нагодуй, бо він ще може й не обідав.

Петро.

Та таки й так. (Іде в світлицю з Настею.)

Сотник (сам).

І дарував же мейій Бог
Таке дитя, такого сина!
І богослов уже... причина,
Причина мудрая. (Задумується.) Чого,
Чого я думаю? У попи!
А як ие схоче, то на Січ —
І там ие згніє вражий хлопець.
Іти лиш в хату. От ще річ:
Заставити треба богослова,
Щоб дома байдиків ие бив,
Щоб він гуляючи іавчив
Настусю заповідь, щоб знову
Не довелось дяка іаймати,
Як для покійної. А знаю,
Без сього вже ие повічає
Отець Хома... Піти сказати,
А то забуду. (Іде в хату.)

(IV.)

Жить би, жить, хвалити Бога,
Кохати ся в дітях:
Так же ні, самому треба
Себе одурити.
Оженити ся старому
На такій дитині!
Схамені ся, не жеши ся:
І воїа загине,
І сам сивим посьмішищем
Будеш в своїй хаті.
Будеш сам отте весільле
По-вік проклияти;
Будеш плакать, і ийому
Ті слізози старечі
Буде втерти. Не жеши ся,
І гич ие до речі!
Диви ся: рай кругом тебе
І діти, як квіти.
За-шо ж ти іх, молоденьких,
Хочеш погубити?
Ні, старий мій чепурить ся,

Аж бридко дивить ся,
А Настуся з богословом
Заповіди вчить ся.
Он дивіть ся: у садочок
Вийшли погуляти,
У-двох собі похожають,
Мов ті голубята.
А старого и нема дома,
То їм своя воля
Награти ся. Дивіте ся:
Там коло тополі
Стали собі, та й дивлять ся
Одно на другого.
Оттак аигели святії
Дивлять ся на Бога,
Як воини одно на друге.
І Петрусь питает:

Петро.

Чом же ти отсе, Настусю,
Справді не читаєш?

Настя.

А хиба я школяр, чи що? Не хочу, та й годі!

Петро.

Хоч одну і невеличку заповідь сьогодня ви-
вчи, хоч пяту!

Настя.

І пятої, і шостої, ніякої не хочу.

Петро.

То піп і не вічнати-ме ніколи, як не вміти-
меш.

Настя.

Байдуже, нехай собі не вінчає.

Петро.

А зо мною?

Настя.

І з тобою нехай собі... Е ії, нехай повічнає!

Петро.

Та читай же! а то...

Настя.

А то що ти зробиш?

Петро.

Поцілую, ось побачиш!

Настя.

Хоч як хочеш цілуй собі, а я таки не читати-му.

Петро (шільє її і примовляє).

Отсе тобі раз, отсе тобі два.

(А сотник виглядає з-за тину і входить в хату, не давши знаку.)

Настя (пручасть-св).

Годій бо вже, годій! Незабаром батько прийде, треба справді читати.

Петро.

А тепер читати!

Сотник (виходить з хати).

Діти! годій вже вам учить ся! Чи не час обідати?

(Петро і Настя мовчкі ідуть у хату).

Сотник (сах).

Навчилась, нічого сказати!

Отсе дитина! Ні, Настусю!

Я коло тебе захожу ся

Тепер, лебедонько, не так!

Поки сто раз не поцілує,

І читати не хоче. А бурсак!...

Собачий сину, знаєш смак!

Ось я тебе попомуштрую

Не так, як в бурсі. Помелом!

Щоб духу в хаті не було.

Великий съвіт наш, не загинеш.

Диви ся, пся його личина,

Отсе-то так, що богослов —

У батька краде! Добре, свату!
Які-то стали люде злі!
А що то дієть-ся у хаті?
Там знову, знать, мої малі
Читають... Треба розігнати.

(V.)

Оттакі батьки на сьвіті,
На-що воии дітям?
На іаругу перед Богом!
А шаиуйте, чтіте,
Поважайте його, діти!
Бо то батько сивий,
Батько мудрий. Добре оттим
Сиротам щасливим,
Що ие мають отих батьків,
То й ие согрішають.

Настя (вивігає заплакана з хати.)

Не дає і пообідати,
В Київ проїдяє.
А, Боже мій милостивий!
Що мейі робити?
Помайдрую (з інім у Київ.)

(Дивить ся в хату, замирає вся.)

Ух, який сердитий!
Та ие вдарить... А я таки
У Київ з Петрусем
Помайдрую, хоч що хочеш...
Я ие побою ся,
Серед иочи помайдрую!...
А відьма злякає?...
Ні, ие зляка. (загляда знову.)

Сердешинський!
Киїжечки складає
У торбину і бриль бере,
Прощай, моє любе,
Мое серце!... У-вечері?
За царину? Буду,
Райше буду! Ось на, лови!

(Кидас через тин цвіток.)

Чуєш? дожидай ся ж! (Виходить сотник.)

Настя (співве).

„Не ходи, не нуди, не залицяй ся! —
Не сватай, не піду, не сподіваї ся!”

Сотник.

А їй байдуже, мов не знає!
Неначе та сорока скачс.
Настусю! чом же ти не плачеш?
Аджс-ж Петруся вже немає.

Настя.

Дивіте ся, яка печаль!
То й плачте, коли жаль!

Сотник.

Мені байдуже.

Настя.

А мені
Ще байдужійше, він не мій.
А я вже заповіди знаю
Усі до одної.

Сотник.

Усі?

Настя.

Нехай хоч зараз сповідає
Отець Хома ваш голосний.

Сотник.

А повінчаємось в неділю?

Настя.

А вже-ж! Так ми ще нс говіли;
Як одговіємось, тогді.

Сотник (шлус її).

Моя голубко сизокрила,
Моя ти ягідко! (Твнцює і приговорює:)

У горох
В чотириох
У-иочи ходила;
У-иочи,
Ходячи,
Намисто згубила.

Настя.

Та годі вам вже з тим намистом! Ішли б швидче
до отця Хоми, та порадили ся. От що!

Сотник.

Правда, правда, моя квіточко! Побіжу ж я шви-
денько, а ти тут, моя любко, погуляй собі тихеинь-
ко! Та заквітчай ся! Та ие жди меє, бо бути має, що
я остану ся і на вечерню. (Цілує її і йде.)

Настя.

Добре, добре. Не ждати-му.
Не ждати-му, не ждати-му,
У свитину вдягати-мусь,
У намисто уберу ся,
Догаяти-му Петруся.

Обиїмемось, поцілуємось, поберемо ся за ручеинки,
та й підем у-двох собі аж у Київ. Треба заквітчать ся,
може в остатий раз; бо він казав, що у Броварях і
повічаемо ся.

(Квітчасть-сл і співає.)

„Ой піду я не берегом-лугом,
Зостріу ся з иесуженим другом.
Здоров, здоров, иесужений друже!
Любили ся ми з тобою дуже;
Любили ся, та не побрали ся,
Тілько жалю серцю набрали ся.”

Отсе нагадала яку! Цур їй, яка погаїа! Побіжу лиш
швидче. Оставайте ся здорові, мої високі тополі і
хрешчатий мій барвіночку! (Виходить.)

(VI.)

Іде до дому у иочи
Плянеинський сотник, а йдучи
Собі веселий розмовляє:

— „Нехай і нашнх люде знають!
Нехай і сивий, і горбатий,
А ми... хе! хе! а мн жонаті!
А ми...” — На-силу вліз у хату,
Та й ліг собі тихенько с'ятн,
Щоб Настю, бачте, не збудити,
Та сорома не наробити.
Уже й „Достойно” одзвонили,
Уже до-дому люде йдуть, —
Не їде Настусенька, не чутъ.
На-силу сотника збудили,
Та росказали: „так і так!”
Перехрестив ся неборак;
Коня найкрасчого сідлає
І скаче в Київ. В Броварях,
Уже повінчана, гуляє
Його Настуся молода
Вернув ся сотник мій до-дому,
Три днї, три ночі не вставав,
Нікому й слова не сказав
І не пожалувавсь нікому.

. . . .
. . . .
· Турбується, заробляє
А того не знає,
Що на старість одуріє
І все занехає.
Оттак тепер і з сотником,
З дурним моїм, сталося:
Розігнав дітей по сьвіту,
А добро осілось, —
Немає з ким поділити.
Довелось самому
Розкидати, розточнти,
І добра нікому
Не зробити ні на шеляг,
І притчею стати
Добрим людям, і охати
У холодній хаті
Під кожухом; і нікому
Хату затопнти

І вимести; по съмітику
Ходити, иудити, —
Поки пугач над стріхою
В вікио не завиє,
А наймичка холодиого
Трупу не иакриє
Кожушшиою старою,
А ключ од комори
Із-за пояса украде...

Оттаке-то горе
Із сотником отсесталось:
Не миуло году,
Як Настусееньки иестало,
А вже иа городї
Не остало ся иїчого, —
Свинї та телята
Уже бродять. А барвіонк,
Барвіонк хрещатий,
Притоптаний коло тину,
Засихає, вяне.
А сам сотник у кожусї,
Одутлий, поганий,
Коло клунї похожає
І стоги иевкритї,
І поксї немазанї,
І сволок немитий,
І челяди нема дома
Й худоби немає...
А наймичка задрігана,
Та й та помикає
Старим паном. Так і треба:
Не розганяй дїток,
Сивий дурию!

Недовго жив
На свій заробіток
П'яний сотник. Ще миуло
Літо коло съвіта,
А в осені на улицї
Сотника убито;
А може вмер иеборака,

Од шикарки йдучи.
Байдуже кому питати!
Забрали й онучі
Добрі люде, а самого
Гарно поховали
У леваді, і хрестика
Над ним не вкопали.
Аж жаль його: був багатий,
І рідня і діти
Єсть у його, а ні кому
Хрест постаючи!
Умер сотник, і покої
Згинили, повалялись;
Все пропало, погинуло.
Тілько і остались,
Що тополі на вигоні:
Стоять, мов дівчата
Вийшли з Оглава, ватагу
З поля виглядати.

1849.
Кос-Арал.

Ілюстрована Шевченківська бібліотека.

1. Прячина. З 2 малюнками і портретом.	14. Москаєва хриниця. З 1 малюнком і портретом.
2. Катерина. З 3 малюнками і портретом.	15. Варнак. З 1 малюнком і портретом.
3. Тополя. З 1 малюнком і портретом.	16. Титарівна. З 1 малюнком і портретом.
4. Гайдамаки. З 15 малюнками і портретом.	17. Марина. З 1 малюнком і портретом.
5. Черниця Маріана. З 1 малюнком і портретом.	18. Сотник. З 1 малюнком і портретом.
6. Ўтілена. З 1 малюнком і портретом.	19. Петрусь. З 1 малюнком і портретом.
7. Гамазія. З 1 малюнком і портретом.	20. Тарасова юч. — Іван Шілкова. — Перебенда. З 2 малюнками і портретом.
8. Сова. З 1 малюнком і портретом.	21. Русалка. — Як би тобі довелося. З 2 малюнками і портретом.
9. Єретик або Іван Гус. З 1 малюнком і портретом.	22. Назар Стодоля. З 2 малюнками і портретом.
10. Невольник. З 2 малюнками і портретом.	23. Збірник дрібних віршів. З 7 малюнками і портретом.
11. Наймочка. З 2 малюнками і портретом.	24. Збірник дрібних віршів про Україну та козацтво. З 4 малюнками і портретом.
12. Відьма. З 1 малюнком і портретом.	
13. Княжна. З 1 малюнком і портретом.	За асі разом.... \$4.50.

Кождий свідомий Українець повинен знати **ІСТОРІЮ СВОГО КРАЮ.**

Видавництво «Канад. Фармерас» в порозумінні з Руською Книгарнею у Вінніпегу передрукувало старогресле видане
Проф. М. Грушевського

ІЛЮСТРОВАНУ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ

в комплікті. Історія є популярна і зрозуміла для кожного. В старім видає випродано два видання, тепер ж же час щоби по 4-ох літах з'явився третій наклад. Є ось величезна книга, має 516 сторін, 416 образків! — Ціна \$9.00.

Замовлення висилайте на адресу:

Ruska Knyharnia

848-850 Main St.

Winnipeg, Man.